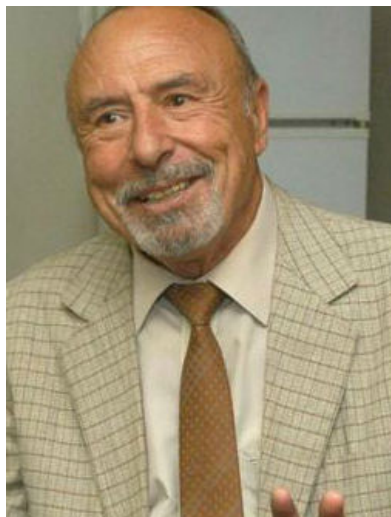


ДНЕС В КАТЕДРАТА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК РАСТЕ МЛАДО ПОКОЛЕНИЕ СПЕЦИАЛИСТИ ПО РОДЕН ЕЗИК



Проф. д-р Стефан Брезински е роден на 9 януари 1932 г. в Златарица, област Велико Търново. От 1950 до 1955 г. е студент в специалността „Български език и литература“ в Историко-филологическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. От 1959 г. е хоноруван асистент в Катедрата по български език на Софийския университет, от 1961 г. е редовен асистент, от 1971 г. е избран за доцент, а от 1984 г. – за професор в същата катедра. Доайен на българския синтаксис.

Проф. Брезински, разкажете ни интересни спомени от академичния живот, спомени, които никога няма да забравите.

През 1954 г. в големия салон на Българската академия на науките се състоя особено тържество. Стотици научни работници дойдоха да почетат 95-ата годишнина на един голям български езиковед, известен освен с огромното си творчество и с хумора и оригиналността на изказа си: академик Александър Теодоров-Балан.

Около дълга маса с покривка от зелено сукно на сцената седнаха тогавашният министър-председател Вълко Червенков – едър и страховит на вид, бил студент по история на Балан, когато ученият четял лекции по история на българската литература. До него – дребничкият академик с остра бяла брадичка и златно пенсне; по-нататък академик Тодор Павлов – председател на БАН – едър и страховит на вид.

От залата до сцената потече река от букети и поздравителни адреси почти до столетника. След тържествените речи стана да отговори развъл-

нуваният виновник за тържеството. И произнесе една реч – колкото оригинална, толкова и вълнуваща:

След благодарностите за почитта към неговото дело ученият започна така: *„Обсаден съм днес от бляскави знаци на справедлива преценка и на заслужено признание. Озарен съм от лъчите на един красен залез, както художници дирят за свои отборни творения. Душата ми тържествува и дълбоко и трайно благодари!“*

Сладкодумен, надарен с неугасващ хумор, дори на строго тържество юбиллярят намира сгода да изтъкне и да внесе ведрост чрез своя принос към езиковата ни съкровищница. И продължава така: *„Добивът от моя лична досегашна борба за наш национален език са вече няколко десетици думи и изрази, от моя ръка съживени или изваяни и общо възприети. Нека помена тук на сгода само две: усет и творба. Първата е народна, из латаргия на български речник разбудена и применена умствено; втората е в мисълни мъки от мене родена – речете „скована“. Думата „усет“ победно замести у нас руската дума „чуть“; а думата „творба“...*

Когато излязох с нея на стъгда, почтен в години и известност български публицист и политически деец я осмя в случайна среща с мене: приличала му на „торба“! Само с това съждение той издаде ниско равнище на домашната ни езикова критика. Съобразно с това и аз отбраних своето изделие: „И думата сръдня – рекох – може да прилича на друга някоя наша, и все пак си е добра българска...“

През следващата 1955 година ми се удаде случай да се срещна отблизо с академика у дома му.

Като студенти в последния, пети курс, бяхме избрани осем души с изявени вече интереси към българското езикознание. Тази група бе създадена от акад. Владимир Георгиев, член-кор. проф. д-р Любомир Андрейчин, чл.-кор. проф. Кирил Мирчев и най-активно обучавана от проф. Стойко Стойков – фонетик и диалектолог, най-млад от професорите тогава. Тя бе образувана, след като общият курс на студентите завърши за 4 г., а нас ни оставиха пета година – заниманията бяха изключително активни, само с проблеми на българския език. Заради това може би от осемте избраници четирима се посветихме на научна работа и по-късно защитихме успешно звания и научни степени: доц. д-р Розалина Новачкова (ексзаместник-министър на образованието), член-кор. проф. д-р Тодор Бояджиев (и досега

университетски преподавател), проф. д-р Йордан Пенчев – ст.н.с. в БАН, както и моя милост.

Та един следобед – може би е било около 15,30 ч. – проф. Стойков ни заведе в къщата на акад. Балан – срещу двора на университета. Изкачихме се на 4-ия етаж, където беше кабинетът на учения. Влязохме плахи, гледаме на един шезлонг седи Балан, загънати му коленете с одеяло, затворил очи, леко се поклаща и не реагира на нашата инвазия.

В обширния кабинет правеше впечатление старинно резбовано бюро с мастилница, перодръжки, попивателна преса и множество листчета с текстове – знаехме, че това са фишове с примери, с които явно и академикът като нас, подхвъркачетата, работеше своите статии. А целите стени бяха от долу до горе „облицовани“ с книги – видяха ни се хиляди...

Проф. Стойков бе малко бързорек: „Гледайте книгите, гледайте книгите...“ – насочи ни той. Заразглеждахме тихо – какви ли не чудни заглавия имаха тези подвързани съкровища!...

По някое време шезлонгът се размърда, академикът отметна одеялото, сложи си апаратчето за слушане и надяна златното пенсне на носа си. Рече бавно:

- Стойкооо, кои са тези, бе?
- Проф. Стойков е бил негов студент – отговори тутакси:
- Мои студенти, мои студенти...
- Даа – почти учуден се отзова Балан, – значи мои внуци!...

И започна да разказва как в 1935 г., когато трябвало да го пенсионира, той написал едно писмо на министъра. Само че по-късно някой го променил и го направил почти ругателно – без знанието на Балан. Ала ние го знаехме в друг вид.

Разкажете ни за преподавателските си години, за Катедрата по български език на СУ „Св. Климент Охридски“?

В тази катедра са минали 45 години от живота ми. Когато бях назначен за асистент в Катедрата по български език, шеф беше проф. Кирил Мирчев, който всъщност остана на този пост цели 30 години. Той беше тих и учтив човек, говореше напечно точно като Балан, а освен това имаше един обичан израз „Можем каза, че...“, вместо по-късните условни изрази от типа „Бихме казали, че...“, или „Би могло да се каже, че...“, които веро-

ятно са му се стрували прекалено модерни. Проф. Мирчев беше доказан ерудит по въпросите на старобългарския език, четеше лекции освен това и по историческа граматика. Асистент му беше Петър Илчев, добър познавач на старобългарската глаголица, но малко муден и бохем.

На катедрен съвет обсъждаме какви учебници трябва да се напишат за студентите. Проф. Константин Попов се обръща към Илчев и го подканва да издаде своите събрани наблюдения в учебник. А Илчев непукистки и в свой стил заявява: „Абе, бай Коста – на моето рамо не казва птичката на Щастието!“. Така и не направи учебник. Наскоро по една телевизия пловдивски автор показва, че е написал подобно изследване.

Други известни езиковеди в катедрата по това време бяха проф. Любомир Андрейчин, чиято „Основна българска граматика“ се цитираше по цял свят. Най-млад професор бе Стойко Стойков. Четеше лекции по фонетика и диалектология, под негово ръководство колектив създаде няколко тома на „Диалектния атлас на българските говори“.

По-късно в катедрата професори бяха Константин Попов, автор на първото наше изследване по синтаксис – „Съвременен български език. Синтаксис“, проф. Стойко Стойков, автор на няколко издания на граматика, а проф. Мирослав Янакиев пръв въведе четения по стилистика, също така и във Факултета по журналистика, които наследи моя милост, след като издадох през 1978 г. книгата си „Журналистическа стилистика“.

По-късно професори в катедрата бяха Христо Първев, Петър Пашов – техен е обемистият 1207 страници „Правоговорен и правописен речник“. Членове на катедрата бяха още проф. Тодор Бояджиев, проф. Венче Попова, акад. Михаил Виденов, професорите Василка Радева, Руселина Ницолова и др.

Днес в Катедрата по български език расте младо поколение специалисти по роден език.

Екипът на „Филологически форум“